

N:o 43.

Ank. till Riksd. kansli den 15 april 1890 kl. 11 f. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Den ofta behandlade frågan om ändrade bestämmelser rörande den kommunala rösträtten på landet har vid innevarande riksdag upptagits i tre särskilda motioner, hvilka af vederbörande kammare hänvisats till lagutskottets handläggning. I två af dessa motioner, afgifna inom Andra Kammaren af herr *N. Nilsson* i Skärhus, n:o 155, och af herr *O. Jonsson* i Hof, n:o 167, föreslås, med anslutning till hvad lagutskottet vid flera tillfällen hemställt, antagande af en förordning, enligt hvilken § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärendet, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden samman-

räknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.»

Den tredje af ofvan omförmälda motioner har afgifvits inom Första Kammaren, n:o 14, af herr *Ölander*; och föreslås deri, att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till 11 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i kongl. förordningen den 26 oktober 1888, nemligen:

»Ej må bolag utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.»

Hvad först angår herrar N. Nilssons och O. Jonssons, sins emellan öfverensstämmande, förslag, tillåter sig utskottet att åberopa hvad utskottet anført i sitt vid 1888 års riksdag afgifna utlåtande, n:o 43, i anledning af då väckta motioner i ämnet. Utskottet yttrade i detta utlåtande bland annat:

»Förslag om en dylik inskränkning i den rösträtt, som tillkommer de högst beskattade inom en kommun, hafva såsom bekant ofta blifvit framställda och jemväl vunnit Andra Kammarens godkännande. Den bråkdelen af kommunens hela röstetal, som högst skulle få tillkomma en röstegande, har föreslagits än till en femtedel, än till en tiondedel, än, såsom i den nu föreliggande motionen, till en tjugonedel. Denna mångfald af olika förslag synes gifva stöd åt den åsigt, att fastställandet af en dylik inskränkning icke kan fotas på någon allmängiltig rättsgrund, utan ytterst måste öfverlemnas åt ett visst godtycke. Den nu gällande kommunala rösträtten stödjer sig deremot på den bestämda och ingalunda förkastliga grundsats, att i samma mån en kommunalmedlem bidrager till utgifterna för kommunens ändamål, i samma mån bör han ock vara berättigad att utöfva inflytande på ledningen af kommunens angelägenheter.

Anledningen till de upprepade förslagen i ämnet har af förslagsställarne i allmänhet angifvits vara den, att i ett antal kommuner en enda person eger så stort röstetal, att han ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, och att i andra kommuner två eller ett fåtal personer, om de äro ense, kunna på samma sätt öfverrösta samtliga öfrige

kommunalmedlemmar. Under sådana förhållanden kunde man ej anse, att någon verklig sjelfstyrelse funnes för dessa kommuner. Ser man saken uteslutande ur denna synpunkt, kan man emellertid mot hvarje sådant förslag anmärka, att magten genom den ifrågasatta inskränkningsen i de högst beskattades rösträtt endast skulle öfverflyttas till ett — visserligen något större — antal jemförelsevis högt beskattade, men att det lägre beskattade flertalet af kommunens medlemmar lika litet som nu skulle kunna genom sin rösträtt inverka på kommunens sjelfstyrelse.

Det är i alla händelser endast inom ett jemförelsevis ringa antal kommuner, der en enda eller några få personer gemensamt ega ett öfvervägande röstetal. Inom sådana kommuner skulle det i många fall vara mycket obilligt, om dessa personer, hvilka i en öfvervägande grad måste bära de för kommunala ändamål pålagda afgifter, skulle mot sin vilja kunna åläggas sådana. Då man tillika tager i betraktande, att desse högst beskattade vanligen äro egare af stora gods eller innehafvare af stora industriella anläggningar och sålunda hafva sitt enskilda intresse på ett mera varaktigt sätt förbundet med kommunens gemensamma intressen, synes man kunna antaga, att misstag och öfvergrepp långt mindre äro att befara från desses sida än från en mera vexlande majoritet af lägre beskattade.

Det bör ock här anmärkas, att det sätt, hvarpå en sådan öfvervägande rösträtt hittills blifvit inom vårt land utöfvad, icke i allmänhet gifvit skälig anledning till klagomål. Detta bestyrkes bäst deraf, att vid de tillfällen, då frågan om den kommunala rösträtten varit å bane, anhängarne af de framställda förslagen inskränkt sig till att framhålla *möjligheten* af missbruk under nuvarande förhållanden, men sjelfve medgifvit, att sådana i allmänhet icke förekommit.»

Slutligen erinrade utskottet, att den föreslagna ändringen i den kommunala rösträtten skulle, tillämpad vid val, medföra en icke oväsentlig rubbning af grunderna för Första Kammarens sammansättning, en rubbning, hvilken utskottet för sin del icke funne önskvärd.

På dessa skäl, hvilka synas utskottet fortfarande ega full giltighet, hemställer utskottet

- 1) att hvad i herrar N. Nilssons och O. Jonssons motioner föreslagits icke må vinna Riksdagens bifall.

Hvad vidare angår det af herr Ölander framställda förslag, så gäller, enligt utskottets tanke, derom hufvudsakligen detsamma som här ofvan blifvit anfördt i fråga om herrar Nilssons och Jonssons förslag. För dem åter, hvilka anse en sådan förändring, som af de båda sistnämnde motionärerne påyrkats, önskvärd, torde den af herr Ölander föreslagna ändringen synas alltför litet betydande, då densamma endast inom jmförelsevis få kommuner skulle medföra någon verkan. Utskottet får därför hemställa,

2) att herr Ölanders förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 april 1890.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

Af herrar *Lilienberg, Smedberg, A. Nilsson, C. Persson, Hans Andersson* och *A. Göransson*: »Vid flera föregående riksdagar har lagutskottet föreslagit och Riksdagens Andra Kammare antagit förändring af förordningen om kommunalstyrelse på landet i syfte att begränsa den kommunala rösträtten. Det skäl, som blifvit anfördt för en sådan begränsning, nemligen att densamma utgör en nödvändig förutsättning därför, att begreppet kommunal sjelfstyrelse, som ligger till grund för kommunallagarne, skall blifva en verklighet, är utan tvifvel fortfarande giltigt, och hafva vi därför, med anslutning till det förslag till ändring af oförmälda kongl. förordning, som, på sätt nämnt är, vid flera riksdagar vunnit Andra Kammarens bifall och hvilket nu af herrar Nils Nilsson och O. Jonsson blifvit upptaget, ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att antaga följande:

Förordning angående ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Häri genom förordnas att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i förordningen den 26 oktober 1888, skall hafva följande lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. *Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.»*

Af herr *Redelius*: »Då jag i denna fråga hyser en annan uppfattning än majoriteten inom utskottet, ber jag att få med några ord klargöra min afvikande mening.

I fråga om kommunal rösträtt kan man allt tydligare urskilja två olika grupper, som allt skarpare skilja sig från hvarandra: lefvande personer och s. k. juridiska personer. Uttrycket »juridiska personer» betecknar, som känt är, sådana rättssubjekt som t. ex. bolag, särskildt aktiebolag m. m. Båda slagen kunna numera vara röstberättigade i en och samma kommun. Men ursprungligen hade inga andra än lefvande personer rösträtt, och de måste vara personligen närvarande för att få utöfva denna sin rätt. De frånvarande fingo åtnöjas med de närvarandes beslut. Om under sådant förhållande någon egde större rösträtt än de andre tillsammans, var faran dock icke stor, ty, emedan han var närvarande, kunde han låta tala vid sig och kunde vara tillgänglig för skäl och bevis. Då dertill lägges, att röstgrunden var hemmantalet och den större röstegaren alltså hade *samma* intresse som de små röstegarne, uppkom icke lätteligen skälig anledning till klagan. Men ett annat förhållande begynte inträda, då den frånvarande tillerkändes rätt att begagna ombud och rösta genom fullmagt. Derom vill jag dock icke nu yttra mig. Men en annan mera betydande förändring, en riktig omhvälfning i fråga om den kommunala rösträtten, inträdde med kommunallagarnes införande, då röstgrunden förändrades från mantal till fyrk och rösträtten utsträcktes äfven till juridiska personer,

som till och med sedan fått större rätt än de lefvande personerna. Så kan t. ex. ett bolag begagna till ombud en icke röstberättigad; men detta tillåtes ej de öfrige röstberättigade.

Genom nu anförda förändring har *magtens tyngdpunkt begynt glida öfver från de lefvande personerna till de s. k. juridiska personerna*. Och det fortgår mer och mer i den riktningen ju flera bolag bildas. Men bolagens antal ökas oupphörligen. Redan är det kommet så långt, att en juridisk person kan ega mer inflytande på en kommuns eller kyrkoförsamlings gemensamma angelägenheter än alla derinom boende lefvande personer tillsammansantagne. Detta synes mig icke vara helsosamt ej heller rätt. Men betänkligare blir det, då den juridiska personen är en *okänd* storhet, hvars ställföreträdare, som naturligtvis saknar all handlingsfrihet gent emot principalen, eger all bestämmande magt gent emot kommunens egna lefvande medlemmar. *Utländingar* till och med kunna såsom aktieegare eller obligationsinnehafvare vara *i verkligheten* de magtegende och bestämmande, fastän de personligen sakna rösträtt inom riket. De hafva någon svensk man till ombud eller redskap. Detta kan svårligen vara bra. Men ju mer bolagens antal ökas och deras fasta egendom intecknas, deras utländske fordringsegares och obligationsinnehafvares antal och magt ökas, dess mer minskas de inländskes rätt och frihet att besluta i egna angelägenheter. Här hotar enligt min uppfattning en verklig fara för svensk frihet och svensk sjelfbestämningsrätt uti en del kommuner. Mig synes, att statsmagterna icke få blunda för denna fara, men allvarligen råda bot därför, medan tid är. Ingen juridisk person borde tillåtas öfverrösta de öfrige röstberättigade. De inom en kommun boende lefvande personerna borde tillerkännas afgörande inflytande på de gemensamma kommunala angelägenheterna.

På grund af det anförda instämmer jag i det slut, hvartill de öfrige reservanterna kommit.»

Herr *Hasselrot* har begärt få här antecknadt, att han på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
